

2014

Årshögtiden Högtidsskrift

Hedersdoktorer

Börje Hörnlund	4
Gert Klötzke	5
Nancy Langston	6
Lars Lundmark	7
Britta Marakatt-Labba	8
Bonnie Nardi	9
Susan Phillips	10

Professorer

Diana Berggren	14
Marie Bixo	17
Andrei Chabes	18
Patrik Danielson	21
Anders Eklund	22
Mehdi Ghazinour	25
Anne Grönlund	26
Ulf Gunnarsson	28
Markus Hällgren	31
Jussi Jokinen	32
Gauthier Lanot	35
Christina Lindén	37
Torbjörn K. Nilsson	39
Mikael Sandlund	41
Marcus Schmitt-Egenolf	43
Pelle Snickars	45

Pristagare

Anders Blomberg	48
Helena Edlund	49
Thomas Edlund	49
Lennart Elmevik	50
Amel Gritli-Linde	51
Yngve Gustafson	52
Katarina Hamberg	53
Nawi Ng	54
Tomas Olsson	55
Martin Rosvall	56
Ingeborg Waernbaum	57
Christina West	58

Hedersdoktorer
vid Umeå universitet

Börje Hörnlund

MEDICINE HEDERSDOKTOR VID MEDICINSKA FAKULTETEN 2014

Skapade
utveckling vid
Umeå univer-
sitet och Norr-
lands universi-
tetssjukhus

Som ordförande i landstingsstyrelsen, Västerbottens läns landsting, var Börje Hörnlund i början av 1970-talet engagerad i inrättandet av onkologiskt centrum, idag en del av Regionalt cancercentrum. Onkologiskt centrum och Regionalt cancercentrum har haft stor betydelse för utvecklingen av cancersjukvården i regionen och för cancerforskningen vid Umeå universitet. Onkologiskt centrum har bland annat varit en mötes- och verksamhetsplats för flera forskare som blivit internationellt framgångsrika.

I slutet av 1970-talet var Börje Hörnlund drivande i arbetet att skapa ett modernt laboratorium för selektiva angiografiska röntgenundersökningar av hjärtat och kroppens centrala blodkärl. Han svarade även för en avgörande insats för etableringen av thoraxkirurgin i Umeå. Satsningarna fick stor betydelse för hjärtsjukvårdens utveckling i Norrland, liksom för hjärt-kärlforskningen vid Umeå universitet.

Börje Hörnlund var också pådrivande vid inrättandet av en fristående reumatologisk klinik som kom att bli en bas för framgångsrik forskning inom bland annat Medicinska biobanken. Han var även aktiv vid utformningen av en modern geriatrisk klinik som blev en förutsättning för den geriatriska forskningen, samt vid beslutet att bygga ett nytt hus för Tandläkarhögskolan.

Börje Hörnlund, född 1935 och uppvuxen i Hörnsjö, Västerbotten, är skogsmästare, f.d. landstingsråd, riksdagsman, statsråd och landshövding. Hans engagemang för Umeå universitet och Norrlands universitetssjukhus har varit särskilt betydelsefullt i utvecklingen av Onkologiskt centrum, specialiserad kardiologi och thoraxkirurgi samt Medicinska biobanken. Börje Hörnlund var landstingsråd för utbildning och kultur 1968-1970 och finanslandstingsråd i Västerbottens län 1971-1976. Han var arbetsmarknadsminister 1991-1994 och landshövding i Västernorrlands län 1996-2000. Han har även suttit i Riksbanksfullmäktige, 1988-1991, varit ledamot av Riksrevisionsverkets råd och regionalpolitiska utredningen, 1987-1989, samt ordförande i folkrörelserådet Hela Sverige ska leva 1996-2000.

Gert Klötzke är född den 6 december 1944 i Köslin, dåvarande Tyskland. Gert har en praktisk köksutbildning och en hotellekonomiutbildning. Han har drivit egna och andras hotell och restauranger, och har förenat matlagningsprofessionen med ledningsuppdrag som VD. Som tidigare ledare för det svenska kocklandslaget har han två gånger vunnit The Culinary Olympics. Sedan flera år tillbaka driver han eget konsultföretag och är involverad som rådgivare för bland annat utveckling av ny kösteknologi. Han har verkat som mattävlingsdomare och är aktiv i det globala nätverket för kockchefer, WACS. Gert har också kontinuerligt gett ut kokböcker för att främja svensk matkultur, om exempelvis viltkött och smörgåsbord i ny form. Sedan 1999 har han varit engagerad i utbildningen vid Restauranghögskolan, Umeå universitet.

Gert Klötzke

FILOSOFIE HEDERSDOKTOR VID SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN 2014

Gert Klötzke har som adjungerad professor och gästlärare sedan 1998 kontinuerligt bidragit till Restauranghögskolans utveckling, i synnerhet utbildningen inom matlagning och service. Han bjuder generöst på sin kunskap och erfarenhet, och har utöver det även medverkat till att utveckla Restauranghögskolans nätverk av personer, organisationer och gastronomiska utbildningsinstitutioner runtom i världen, exempelvis The Institute of Technical Education (ITE) i Singapore.

Gert Klötzke har i samverkan med skolans lärare bidragit till utveckling av kursers innehåll, undervisning och examinationsformer. Gert Klötzke verkar även som tränare i Sveriges och Finlands kocklandslag, domare i WACS (The World Association of Chefs' Societies) och arbetar med utveckling av tävlingsbedömning inom WACS. Gert varvar idag sin närvaro vid Restauranghögskolan med olika vitt skilda gastronomiska uppdrag.

Erfaren kock
och ständig
inspirations-
källa

Nancy Langston

FILOSOFIE HEDERSDOKTOR VID HUMANISTISKA FAKULTETEN 2014

Studerar
människors
hälsa i
ekosystem

Nancy Langston är en internationellt mycket respekterad forskare inom det miljöhistoriska området. I sin forskning undersöker hon de ömsesidiga förbindelserna mellan ekosystemens hälsotillstånd och människans hälsa. I sin forskning har hon bland annat uppehållit sig kring skogens hälsokris och förändringar i torra områdets vattenföring. I sitt senaste forskningsprojekt tar hon utgångspunkt i den utveckling som omfattar Nordamerikas största sjö, Lake Superior. Hon frågar bland annat vad vi kan lära av den återhämtning som skett där det senaste seklet, när vi nu står inför nya utmaningar i form av klimathot, miljöfarliga utsläpp och de förändringar som uppstår genom olika skogsbruk.

Vid sin tid vid Umeå universitet gjorde hon engagerade insatser inom forskargruppen USSTE (Umeå Studies in Science, Technology and Environment), som hon fortfarande samarbetar med. Det är av stort värde för denna forskarmiljö att även i fortsättningen kunna samarbeta med en internationellt så stark forskare.

Nancy Langston är professor i miljöhistoria vid Michigan Technological University. Efter studier vid bland annat Oxford disputerade hon 1994 i miljövetenskap i Washington och gjorde därefter karriär vid University of Wisconsin, Madison, där hon blev professor 2007. Langston var president för American Society for Environmental History 2007-09, och är sedan 2011 redaktör för *Environmental History*. Läsåret 2012-13 tillbringade Langston vid Umeå universitet, som innehavare av Kung Carl XVI Gustavs professur i miljövetenskap. Langston har publicerat ett stort antal böcker, artiklar, bokkapitel och populärvetenskapliga arbeten. Exempel på titlar i hennes produktion är *Forest Dreams*, *Forest Nightmares* (1995), *Where Land and Water Meet* (2003) *Toxic Bodies* (2010), och den kommande *Sustaining Lake Superior*.

Lars Lundmark är född 1946 och uppvuxen i byn Västanträsk i Burträsk kommun. Han studerade vid tekniska gymnasiet i Luleå och därefter följde militärtjänstgöring. År 1967 fick han tjänst som elektronikingenjör på kemiska institutionen vid Umeå universitet, där han arbetade fram till sin pensionering i november 2013. Lars Lundmark har varit delaktig i ett flertal publikationer. Utveckling av en grafitugn med temperaturstyrning genom användande av fiberoptik var en revolutionerande idé som publicerades år 1975. En annan utrustning som Lars Lundmark utvecklade tillsammans med Tandläkarhögskolan var en apparatur för att kunna mäta strömmar vid oral galvanism. År 2013 mottog Lars Lundmark en förtjänstmedalj *the Royal Order of Sahametrei* signerad av Kambodjas president Hun Sen för sina stora insatser för landet.

Lars Lundmark

FILOSOFIE HEDERSDOKTOR VID TEKNISK-NATURVETENSKAPLIG FAKULTET 2014

Elektronikingenjör Lars Lundmark har under hela sitt yrkesliv arbetat på kemiska institutionen vid Umeå universitet och i samarbete med forskare utvecklat specialdesignad elektronik för kemisk analysinstrumentering. Han har också varit involverad i institutionens undervisning och ansvarat för Analytisk kemisk instrumentering, en intensiv och mycket uppskattad kurs som studenterna kallade "Lasse-kursen".

Lars Lundmarks händighet och unika förmåga att få utrangerade analysinstrument i fullt fungerande skick uppmärksammades på 1980-talet av SIDA, på vars uppdrag han började stödja uppbyggnaden av en FN-initierad analysverksamhet i Mekong-deltat. Uppdragen innebar installation och service av instrumentering och annan utrustning i Thailand, Laos, Kambodja och Vietnam. Lars Lundmark stannade ofta i landet och lärde användarna att använda instrumenten.

På så sätt växte hans nätverk i Sydostasien och ledde till formella samarbeten med SIDA och Internationella programkontoret. Lars Lundmark har varit drivande i skapandet av ett antal Linneus-Palme-stipendier för student- och lärarutbyten mellan Umeå och Vietnam och över 50 projektarbeten för Umeåstudenter i Vietnam, Laos eller Kambodja inom Minor Field Studies.

Kunskaper i
kemi och elektronik
till nytta
i utvecklingsländer

Britta Marakatt-Labba

FILOSOFIE HEDERSDOKTOR VID HUMANISTISKA FAKULTETEN 2014

Britta Marakatt-Labbas bilder är miniatyrvärldar formade med nål och tråd. De innehåller scener ur vardagen, politiska reflektioner och berättelser om samisk kultur och historia. Naturen och det gnistrande vinterlandskapets vita snö är ständigt närvarande.

Berättelser i form av broderier är en långsamhetens estetik. En resa i tid och rum där varje stygn skapar berättelser, andas upplevelser och eftertanke. Brittans bilder växer fram utan skisser, förlagorna finns registrerade i hjärnan. Att skapa bilderna och berättelserna direkt i materialet är för henne ett samiskt arv; att i själva materialet kunna läsa det som slutligen blir en bildberättelse och upplevelse. Hennes ambition är att fler samer börjar berätta med bilder och då främst broderi. Hon menar att broderi är ett lätthanterligt sätt att jobba, kräver lite plats och kan med fördel tas med på resor – du kan jobba där du går och står.

Britta Marakatt-Labbas arbete bidrar med perspektiv i ett föränderligt samhälle och inte minst till de forskningsområden som vid universitetet utgörs av bland annat nordliga studier och minoritetskulturernas ställning.

Skapar
berättelser
och andas
upplevelser

Britta Marakatt-Labba är född 1951 i Lainiovuoma sameby, Kiruna kommun. Efter utbildning på HDK (Högskolan för design och konsthantverk), Göteborgs universitet, jobbade Marakatt-Labba ett år som formningslärare i Karasjok, Norge. Sedan 1979 är hon verksam som bildkonstnär, kostymör och scenograf för samiska teatrar men även som illustratör, pedagog, föredragshållare och skribent. Hon har medverkat med utställningar och olika utsmyckningsuppdrag både nationellt och internationellt, bland annat en stor separatutställning på Bildmuseet i Umeå (2009) och en uppmärksam utställning på Scandinavia House i New York (2014). Britta Marakatt-Labba är sedan 2003 knuten till Sámi Alaskuvla/Samiska högskolan i Kautokeino, där hon undervisar Duodji på Bachelor- och Masternivå. Hon är även gästlärare vid HDK och Konstakademiet, Tromsø.

Bonnie Nardi disputerade vid University of California, Irvine, där hon nu är professor. Hennes akademiska karriär har föregåtts av många års forskning om datoranvändning och samhället i industriella forskningslaboratorier på bland annat Apple Computer och AT&T Labs. Hon är medlem i CHI Academy, ett hederssällskap för Association of Computing Machinery. Bonnie Nardi har skrivit sex böcker som bland annat behandlar aktivitetsteorin. Böckerna har fått stor spridning internationellt. Hon är redaktör för *Context and Consciousness: Activity Theory and Human-Computer Interaction*, ett mycket ofta citerat arbete. Hon bor i Kalifornien.

Bonnie Nardi

FILOSOFIE HEDERSDOKTOR VID SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN 2014

Bonnie Nardi är antropolog och studerar effekterna av digital teknik på våra liv. Hon har utnämnts till hedersdoktor för sitt framstående och långvariga forskningssamarbete med samhällsvetenskaplig fakultet, Umeå universitet, specifikt institutionen för informatik. Bonnie Nardi har genom samarbete med forskare vid Umeå universitet bedrivit världsledande och välciterad forskning av stor betydelse för utveckling av både samhällsvetenskaplig forskning och utbildning.

Specifikt har Bonnie Nardi bidragit till utveckling av ansatser för att fördjupa vår förståelse och designen av informationsteknik, en kärnfråga för det samhällsvetenskapliga ämnet informatik.

Bonnie Nardis forskning har starkt influerat och format det internationella forskningsområdet människa-dator interaktion (MDI) och hennes arbete som forskare inom området har inspirerat många andra forskare att bidra till denna utveckling, inte minst vid Umeå universitet.

Förbättrar
människors
dator-
användning

Susan Phillips

MEDICINE HEDERSDOKTOR VID MEDICINSKA FAKULTETEN 2014

Betydelsen
av genus,
etnicitet och
socioekonomi
för människors
hälsa

Susan Phillips forskning handlar om hur hälsa skapas av människors livsvillkor och inte enbart av deras gener, samt på betydelsen av att integrera sådan kunskap i medicinsk undervisning. Hennes särskilda fokus på genus och hälsa har lett till publikationer i högt rankade tidskrifter som New England Journal of Medicine och JAMA. I ett pågående projekt undersöker Susan Phillips hur utsatthet och svåra upplevelse i barndomen påverkar hälsa och välbefinnande i ett livslöppsperspektiv. Forskningsresultaten indikerar att kvinnor skadas mindre än män av svårigheter under uppväxten och det har lett till nya studier som undersöker om det finns individuella karakteristiska som stärker kvinnor, och som eventuellt också förändrar generna så att motståndskraften består över generationer.

Susan Phillips har även pågående och avslutade forskningsprojekt tillsammans med forskare vid medicinska fakulteten. Hon har hållit seminarier i Umeå, deltagit i forskningsansökningar och bidragit med aktivt stöd till flertalet doktorander vid fakulteten.

Susan Phillips föddes 1952 i Toronto, Kanada och är professor i allmänmedicin vid Queens University i Ontario. Hennes erfarenheter som allmänläkare i norra Kanadas arktiska glesbygd, Torontos innerstad och fattiga delar av Kingston ledde till forskning om hur sociala faktorer, genus och mångfald påverkar hälsan. Hon har fått flera priser för sitt arbete för jämställdhet i Kanada. Hon är en internationellt erkänd forskare och har haft flera expertuppdrag som rör genusfrågor inom sjukvård och medicinsk utbildning för Världshälsoorganisationen (WHO), FN, Världsbanken samt regeringar i flera länder. Sedan 2011 är hon gästprofessor vid Umeå centrum för genusstudier, UCGS, den centrumbildning vid universitetet där genusforskning från samtliga fakulteter möts och utvecklas.

**Professorer
vid Umeå universitet**

Diana Berggren

PROFESSOR I ÖRON-, NÄS- OCH HALSSJUKDOMAR • 27 MAJ 2014

Forskning om både öra, näsa och hals

Diana Berggren har i många år bedrivit experimentell forskning om örat. I innerörat finns sinnessceller för hörsel och balans, de så kallade hårcellerna. Förlust av en mänsklig hårcell ger bestående skada. För 30 år sedan upptäcktes att fåglar kan läka skador på hörselvävnad, och aktuell forskning visar att även däggdjurs hårcellsvävnad kan förnyas. För däggdjur kan nya hårceller bildas genom att en stödjecell som omger hårcellerna, omformas till en hårcell. Genom genetisk manipulation har detta förlopp framkallats hos marsvin, som genom det fått tillbaka både förlorad hörsel och balans.

Diana Berggrens forskargrupp har studerat hur hårcellerna återväxer genom att räkna antalet celler samt studera hur cellbilden förändras över tid i egen modell med balansvävnad från råttor. De har visat att stödjeceller minskar i antal parallellt med att hårceller ökar, och med elektronmikroskopi studerat olika stadier i stödjecellernas övergång till hårceller.

Patientnära forskning sprungen ur Diana Berggrens kliniska verksamhet visar bland annat att mångårig snarkning leder till skador i halsens vävnader och att förekomst av gula stafylokocker i näsan påverkas av förändringar i den fysikaliska miljön.

Diana Berggren föddes 1951 i Lycksele. Hon avlade läkarexamen vid Umeå universitet 1978 och blev specialist i öron-, näs- och halssjukdomar 1987. Hon disputerade 1991 och är sedan 1997 universitetslektor och överläkare. 1999-2000 gjorde hon en post-doctoral fellowship vid Albert Einstein College of Medicine, Yeshiva University, New York och 2002 blev hon docent. 2001 fick hon Carl-Axel Hambergers pris från Svenska Läkaresällskapet, och 2006 Medicinska studentkårens pedagogiska pris för insatser inom forskarutbildning. 2006-2010 var hon vetenskaplig sekreterare i Svensk förening för Otorhinolaryngologi, huvud och halskirurgi. Diana Berggren har bedrivit omfattande undervisning parallellt med övergripande uppgifter inom forskning och utbildning, samt chefsuppsdrag. Sedan 1 juli 2014 är hon dekan vid medicinska fakulteten.

Marie Bixo föddes 1957 i Östersund och avlade läkarexamen 1984 samt medicine doktorexamen 1987 vid Umeå universitet. Hon blev specialist i obstetrik och gynekologi 1993, efter utbildning vid Mölndals sjukhus. 1995-2011 var hon anställd vid Umeå universitet, först som överläkare och lektor (docent 2002) och sista året som professor. 2012 blev hon anställd som professor vid Karolinska institutet men återvände 2014 till en professur vid Umeå universitet. 2000 fick hon läkarprogrammets pedagogiska pris och var 2005-2008 ordförande i programkommittén för läkarprogrammet i Umeå. 2008-2011 var hon utbildningssekreterare och styrelseledamot i Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi och fick 2009 OGU-priset för sina insatser för den nya specialistutbildningen i obstetrik och gynekologi.

Marie Bixo

PROFESSOR I OBSTETRIK OCH GYNEKOLOGI • 1 MARS 2014

Marie Bixos forskning fokuserar på hur hormoner påverkar hjärnfunktionen och psyket hos kvinnor. Hormoner, särskilt progesteronmetaboliten allopregnanolon, som bildas under menstruationscykelns senare del, graviditet och stress, kan ge negativa effekter på humöret och det psykiska tillståndet hos vissa individer. Hur kvinnor påverkas av allopregnanolon kan mätas experimentellt med hjälp av ögonrörelsemätningar (SEV), och kvinnor med svår PMS (PMDD) har visat sig ha ett avvikande mönster i denna modell. SEV-svaret varierar också i olika faser av menstruationscykeln och under graviditet.

Substanser som motverkar effekten av allopregnanolon har potential att bli framtida läkemedel. Nyligen har en behandlingsstudie avslutats och de preliminära resultaten visar att symptomen hos kvinnor med PMDD minskar när de får ett ämne som motverkar allopregnanolonets effekt. Nya projekt syftar till att utforska om allopregnanolon kan påverka ätbeteende, aptit och bidra till viktuppgång. Även här finns potential för möjliga behandlingar. Marie Bixo bedriver också befolkningsstudier, t.ex. av förekomst av psykisk ohälsa under och efter graviditet samt olika kliniska, patientnära interventionsstudier inom obstetrik och gynekologi.

Effekter av
könshormoner
i hjärnan –
problem och
möjligheter

Andrei Chabes

PROFESSOR I MEDICINSK KEMI • 11 MARS 2014

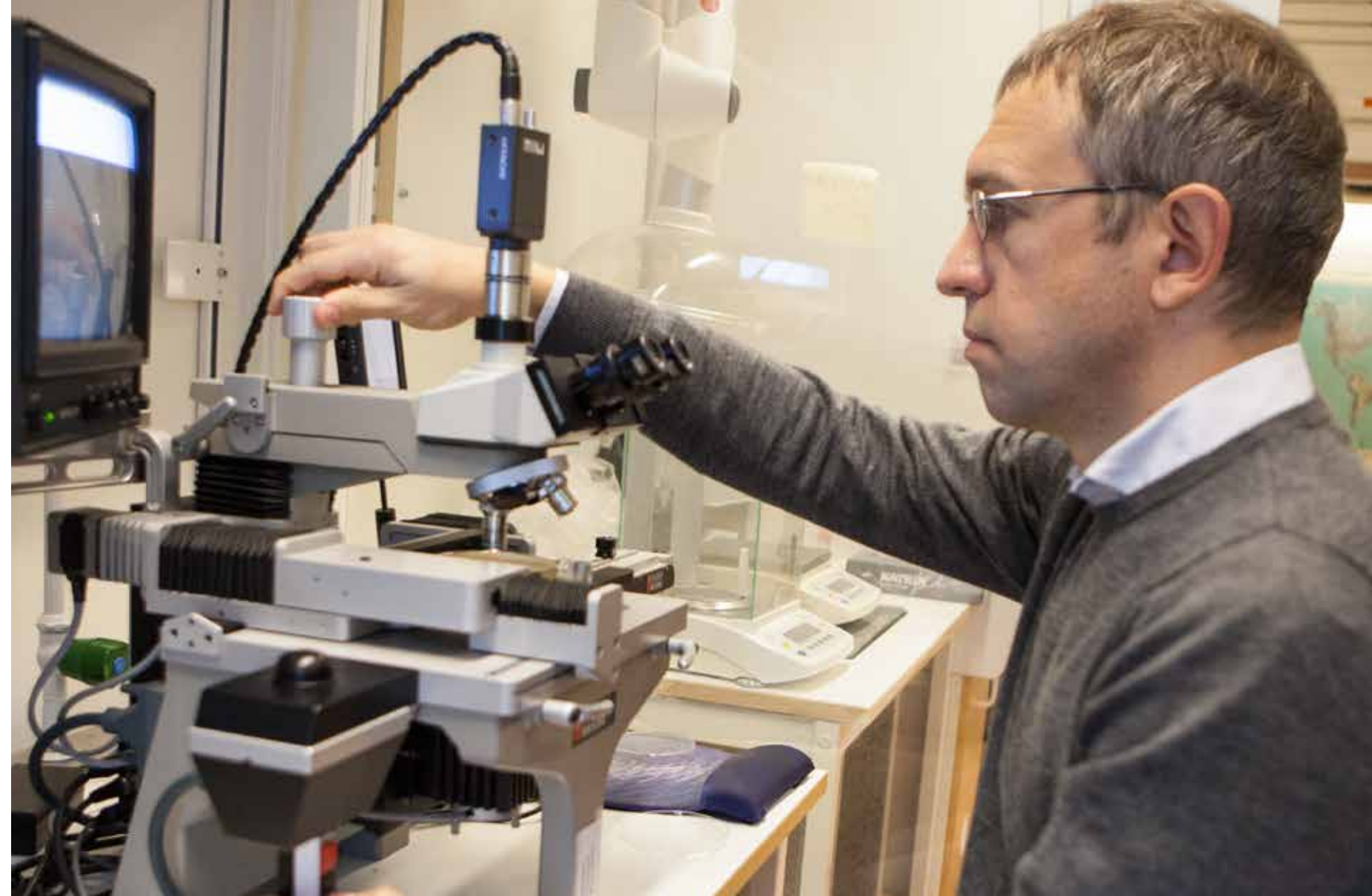

Forskar
om DNA:s
byggstenar

Andrei Chabes forskar om de delar som bygger upp vårt DNA. DNA lagrar all genetisk information, det så kallade genomet, i en cell och består av de fyra byggstenarna med förkortningarna A, T, G och C. Tillsamman kallas byggstenarna dNTP. När en cell ska dela sig i två nya celler kopieras allt DNA och för att det ska ske på rätt sätt krävs en viss balans av dNTP. Produktionen av A, T, G och C är därför noggrant reglerad. Om den naturliga dNTP-balansen ändras, gör DNA-kopieringsapparaten fel och mutationer uppstår. Andrei Chabes studerar hur dNTP-balansen påverkar DNA-kopieringens noggrannhet, genomets stabilitet, vårt åldrande samt utveckling av cancer.

Ändringar i dNTP-balansen skulle kunna vara en tidig orsak till att celler muterar, att vi åldras snabbare eller att vi får cancer. Förändringar av dNTP-balansen kan uppkomma naturligt på grund av miljöpåverkan när vi åldras, eller mutationer i dNTP-reglerande gener. Andrei Chabes försöker hitta vilka fel som uppstår på DNA vid olika dNTP-balanser och hur dessa kan upptäckas och repareras. Det kan både öka förståelsen för normalt åldrande och användas för att förhindra, diagnostisera och behandla cancer.

Andrei Chabes föddes i Sankt Petersburg, Ryssland, 1969. Han avlade magisterexamen i biologi vid Sankt Petersburgs universitet 1993 och disputerade i medicinsk och fysiologisk kemi vid Umeå universitet 2000. Under postdoktorstiden vid Cold Spring Harbor Laboratory i USA, fick han Cancerfondens stipendium för postdoktorsstudier. Han fick en forskarassistenttjänst från Vetenskapsrådet och rekryterades 2004 till institutionen för medicinsk kemi och biofysik, Umeå universitet. 2008 fick han anslag för Framtidens forskningsledare från Stiftelsen för strategisk forskning och blev docent 2009. 2012 tilldelades han Sven och Ebba-Christina Hagbergs pris samt Erik K. Fernströms pris. Andrei Chabes har haft många förtroendeuppdrag och är prefekt för institutionen för medicinsk kemi och biofysik.

Patrik Danielson föddes 1980 i Kramfors. Han avlade läkarexamen 2005 och medicine doktorsexamen 2007 vid Umeå universitet. Han fick läkarlegitimation 2007 och arbetar sedan 2008 som läkare vid ögonkliniken, Norrlands universitetssjukhus, varvat med forskning och undervisning vid Umeå universitet och perioder av gästforskning vid University of British Columbia i Vancouver, Kanada. Han blev universitetslektor i anatomi 2009 och docent 2012. Han leder ett experimentellt forskningsprojekt med finansiering från bland annat Vetenskapsrådet och Västerbottens läns landstings medel för spjutspetsprojekt. 2010 tilldelades han Kungliga Skytteanska samfundets pris för yngre forskare och 2013 Svenska Läkarsällskapets pris för bästa translationella forskning. Sedan 1 juli 2014 är han medicinska fakultetens prodekan.

Patrik Danielson

PROFESSOR I ANATOMI • 17 JUNI 2014

Skador på bindväv, exempelvis i ögat eller muskelsenor, kan orsaka grav funktionsnedsättning. Avgörande för hur bindväven fungerar är fiberproteinernas struktur som kan förstöras av ärrbildning orsakad av till exempel en infektion i ögats hornhinna eller av vävnadsnedbrytande processer som sensjukdomen tendinos. Tendinos ger kronisk smärta och nedsatt rörlighet, medan ärrbildning i hornhinnan kan leda till grav synnedsättning och i värsta fall blindhet.

I sin forskning studerar Patrik Danielson fiberproteinproducerande celler och deras roll vid olika sjukdomar. Studierna visar att dessa celler i sjuka muskelsenor producerar samma signalämnen som normala nervceller, signalämnen som kan orsaka både smärta och nedbrytning. I sina studier har Patrik Danielson sett likheter mellan hornhinnan och senorna även vid skada, och har upptäckt att nervsignalämnen kan bildas också i hornhinnans celler där de kan styra utveckling av ärrbildning. Patrik Danielson har som mål med sina studier att motverka ärrbildning genom att blockera dessa substanser. I dag består behandlingen ofta av hornhinnetransplantationer som medför lång efterbehandling och risk för komplikationer. Ögondroppar som kan motverka ärrbildning vore därför välkommet, i synnerhet i länder utan tillgång till hornhinnekirurgi.

Studerar
ögats och
muskelsenors
likheter

Anders Eklund

PROFESSOR I MEDICINSK TEKNIK • 1 JUNI 2014

Högtryck i hjärnan ger neurologisk sjukdom

Anders Eklund är en internationellt erkänd forskare inom fysiologisk mätteknik med fokus på tillämpningar inom neurovetenskap och oftalmologi. Genom mätningar och analys av fysiologiska tryck och flöden, t.ex. blod och cerebrospinalvätska, ger Eklunds forskning viktig kunskap kring fysiologi och sjukdomsuppkomst, som bidrar till att skapa bättre diagnostiska och terapeutiska metoder i vården men också till att göra resor till Mars möjliga.

Exempel på större forskningsprojekt är medicinska tillämpningar mot folksjukdomarna stroke och demens genom mätning av blodflöde i hjärnans artärer och vener med magnetkamera (MRT). Ett annat av Eklunds projekt är att mäta och karakterisera tryck och flödessystem runt hjärnan med egenutvecklad infusionsteknik och MRT för att studera hydrocefalus. Eklund har även utvecklat ett patenterat system för ögontrycksmätning.

Eklund är en del av forskningsmiljön på avdelningen för forskning och utveckling inom medicinsk teknik VLL men har också ett nära samarbete med neurovetenskap och professor Jan Malm. Eklund arbetar just nu inom ett forskningsprojekt finansierat av svenska och amerikanska rymdstyrelserna med mål att förstå varför astronauter utvecklar högt tryck i hjärnan och synförsämring under långvarig vistelse på rymdstationen ISS.

Anders Eklund föddes 1965 och är uppvuxen i Innertavle utanför Umeå. Han avlade examen som civilingenjör i teknisk fysik vid Chalmers Tekniska Högskola 1993 och har sedan 1995 arbetat som sjukhusingenjör vid medicinsk tekniks FoU-avdelning vid NUS. Eklund erhöll 2002 sin doktors-examen i medicinsk teknik vid Umeå universitet med en avhandling som presenterade en ny metod för att mäta ögontryck. Eklund blev 2005 docent i medicinsk teknik vid institutionen för strålningsvetenskaper, adjungerad professor 2012 och juni 2014 innehavare av Eklund Carl Bennet AB-professuren i medicinsk teknik vid Umeå universitet. Hans huvudsakliga intresseområden är fysiologisk mätteknik med fokus på tillämpningar inom klinisk neurovetenskap och oftalmologi. Han har finansiering från bland annat Vetenskapsrådet och Rymdstyrelsen.

Mehdi Ghazinour är född 1967 i Teheran, Iran och flyttade till Sverige 1987. Han avslutade sina socionomstudier vid Umeå universitet 1994 och började arbeta som socionom vid psykiatriska kliniken i Umeå. 2003 dispute-rade han med en avhandling om trauma och motståndskraft. Parallellt med sitt avhandlingsarbete har Ghazinour vidareutbildat sig till leg. psykoterapeut och handledare, och 2003 påbörjade han en lektorstjänst vid institutionen för socialt arbete. 2008 tilldelades Ghazinour Umeå studentkårs pedagogiska pris och 2009 blev han docent i socialt arbete. Han har bedrivit och medverkat vid ett flertal internationella forskningsprojekt i samarbete med Ryssland, Sydafrika, Iran och Malaysia. För närvarande fungerar han som forskningsledare vid enheten för polisutbildning vid Umeå universitet.

Mehdi Ghazinour

PROFESSOR I SOCIALT ARBETE • 1 NOVEMBER 2013

Mehdi Ghazinour har under flera år forskat om olika dimensioner av psykologiskt trauma. Han har bland annat studerat individers strategier för att hantera stress och trauma för att förstå och identifiera vad som kan förklara att en del individer bevarar sin hälsa trots traumatiska livserfarenheter medan andra utvecklar psykologiska och psykiatriska besvär. Forskning om hur människor hanterar stress och trauma lär oss mycket om individens samspel med sin miljö. Ett antal dimensioner spelar roll för hur människan försöker hantera sin situation såsom personlighetsegenskaper, copingstilar och motståndskraft. Dessa faktorer bildar ett komplext system vilket behöver utforskas vidare i takt med att nya forskningsmetoder utvecklas och förfinas.

Forskning om stress och trauma har ökat vår förståelse för individer som blir utsatta för naturkatastrofer, våld i nära relationer och andra typer av livshändelser som är utöver det normala. Forskning om hur människor hanterar trauma kan ge ny kunskap om hur vi bör organisera och utveckla behandlingsmetoder.

Trauma, stress
och resiliens

Anne Grönlund

PROFESSOR I SOCIOLOGI • 1 SEPTEMBER 2013

Nya bilder av jämställd- heten och livspusslet

Sverige har setts som jämställdhetens paradiset men utvecklingen tycks ha gått i stå. Lönegapet mellan könen består, liksom arbetslivets glastak och snedfördelningen av arbetet med hem och barn. Anne Grönlund forskar om hur villkoren i det moderna arbetet – som ökad flexibilitet och nya kompetenskrav – påverkar jämställdhet och möjligheten att förena arbete och familj. Resultaten nyanserar de bilder som vanligen tecknas i debatten. Flexibla arbetstider antas ofta minska friktionen mellan arbete och familj, och en begränsad flexibilitet har den effekten. En viss kontroll över arbetets upplägg dämpar också ”livspusselstressen”. De som har mycket fria tider upplever dock mer problem än andra och hög kontroll förtar inte stressen från höga krav.

”Livspusslet” är samtidigt inte något entydigt negativt. I de nordiska länderna balanseras en hög konflikt mellan arbete och familj av ett högt välbefinnande. Att samma faktorer – till exempel långa arbetstider – ger både välbefinnande och konflikt innebär dock dilemman, särskilt för kvinnor. Internationellt hävdas allt oftare att den svenska modellen bidrar till en könssegregerad arbetsmarknad och missgynnar kvinnor i karriären. Hypotesen får dock inget starkt stöd i Grönlunds studier av segregering och könslönegap.

Anne Grönlund föddes i Holmsund 1962. Hon utbildade sig till journalist och arbetade i 13 år inom dags- och fackpress innan hon blev doktorand i sociologi vid Umeå universitet. Hon disputerade 2004, blev docent 2009 och är sedan 1 september 2013 professor i sociologi. Anne Grönlund har lett flera forskningsprojekt och haft en rad bedömningsuppdrag, bland annat i forskningsrådet Forte. Hon ingår i ledningen för Välfärdsforskningsprogrammet vid sociologiska institutionen som sedan 2011 är en av universitetets starka forskningsmiljöer. Hon gästforskar på deltid vid Socialforskningsinstitutet, Stockholms universitet, och leder nätverket GeNews som samlar forskare från olika lärosäten. Hon värnar om dialogen forskningssamhälle och har varit redaktör för två populärvetenskapliga forskarantologier.

Ulf Gunnarsson

PROFESSOR I KIRURGI • 20 JANUARI 2014

Utvecklar nya operationsmetoder

Tjock- och ändtarmscancer är den tredje vanligaste cancerformen i Sverige och närmare 2 000 patienter får varje år en stomi på grund av cancer. En fungerande stomi är en bra lösning, men tyvärr drabbas många av komplikationer, bland annat bräck och falska gångar vid stomin. Både cancerpatienter och andra som opererats drabbas ofta av olika bukväggsbräck som både kan vara livshotande och begränsa livet.

Ulf Gunnarsson forskar om tjock- och ändtarmscancer samt om rekonstruktionskirurgi vid bukväggsbräck. Forskningen om cancer har inriktats på den dagliga rutinkirurgin medan forskningen om bukväggsbräck fokuserat på de mest komplicerade defekterna.

Målet med forskningen är att med hjälp av kliniska studier och data från kvalitetsregister ta fram nya, effektivare och billigare operationsmetoder. Forskargruppen har särskilt arbetat med att låta patienternas upplevelser av exempelvis funktion och smärta i högre grad styra utvärderingarna.

Eftersom dessa sjukdomar är vanliga och frågeställningarna ligger nära den dagliga kliniska verksamheten, är steget kort mellan resultat och förändring av sjukvården. Att forskargruppen har medarbetare vid flera universitet och sjukhus gör att resultaten snabbt kan komma sjukvården till del.

Ulf Gunnarsson föddes 1967 utanför Jönköping. Han utbildade sig till kirurg i Värnamo och Mora efter att 1994 ha disputerat i fysiologi på en avhandling om blödningsschock. Han blev docent i Uppsala 2001 och arbetade där som specialistläkare till 2006, då han blev adjungerad universitetslektor. Ulf Gunnarsson fick 2007 en tjänst som professor i kirurgi och överläkare på Karolinska universitetssjukhuset i Stockholm. Han var under tre år ordförande i Svenska Läkarsällskapets forskningsdelegation, vetenskaplig sekreterare i Svensk Kirurgisk Förening under sex år och är nu ordförande i dess kommitté för klinisk forskning. 2007 fick Ulf Gunnarsson Svensk kirurgisk förenings stora forskarpris. Han leder en klinisk forskargrupp med medarbetare från flera regioner.

Markus Hällgren föddes 1977 i Piteå. Han studerade företags ekonomi vid Handelshögskolan, Umeå universitet, och dispute-rade 2009 inom management. Avhandlingen behandlade han-teringen av oväntade händel-ser i industriella projekt. 2010 befordrades han till docent samt anställdes som lektor. 2010 belö-nades hans forskning med ett postdoktoralt stipendium från Handelsbankens Jan Wallander och Tom Hedelius stiftelse. 2011 mottog Markus Hällgren Umeå universitets karriärbidrag, 2011 och 2013 the Literati networks Highly Commended Paper Award, samt 2012 Kungliga Skytteanska samfundets pris i samhällsveten-skap. Mellan 2011-2013 var han gästforskare vid Stanford Uni-versity, USA. Markus Hällgren sitter i styrelsen för Svenskt projekt-forum och Svenska projektakade-min samt är forskningsansvarig för företagsekonomi vid Handels-högskolan.

Markus Hällgren

PROFESSOR I FÖRETAGSEKONOMI MED INRIKTNING MOT MANAGEMENT • 1 NOVEMBER 2013

Markus Hällgren leder den internationella tvärvetenskapliga fors-kargruppen Extreme Environments - Everyday Decisions. Inom ramen för gruppens arbete studerar han hur människor i tempo-rära organisationer - ofta projekt - agerar utifrån vetskapen att det i praktiken finns ett tidsatt mål. Forskningen har inriktats mot att specifikt studera beslutsfattande i extrema miljöer, exempelvis bergsklättringsexpeditioner och akutsjukvård. I dessa miljöer är oväntade, dramatiska situationer vanliga samtidigt som margina-lerna för att agera och fatta beslut generellt är begränsade.

Fokus för Markus Hällgrens forskning är dock inte händelserna som sådana utan den vardagliga praktiken och organiseringen av miljöerna. Forskningen har betydelse för förståelsen av hur mening skapas samt beslut fattas och upphävs, hur individer i grupper samverkar samt hur de upprätthåller balansen mellan etablerade rutiner och avsteg från dem. Markus Hällgren bedriver även projektforskning med fokus på metod- och teoriutveckling utifrån den praktikbaserade ansats han varit med om att utveckla.

Temporär
organisering
i praktiken

Jussi Jokinen

PROFESSOR I PSYKIATRI • 1 SEPTEMBER 2014

Riskbedömningar och prevention i klinisk psykiatri

Suicid och våld är stora folkhälsoproblem. Ökad kunskap om specifika kliniska, biologiska och psykologiska riskfaktorer samt hur denna kunskap kan användas för att förebygga framtida självmordsförsök och självmord behövs inom klinisk psykiatrisk suicidprevention. Kunskap om hur den biologiska kopplingen ser ut är viktig för att kunna påverka dessa processer hos sårbara individer med hjälp av farmakologiska och psykologiska medel.

Jussi Jokinen har i sin forskning studerat faktorer som bidrar till uppkomsten av självmords- och våldshandlingar samt fokuserat på kopplingen mellan självmord och våld. Hans forskning har visat att en strukturerad bedömning av både utsatthet och använt interpersonellt våld hos patienter som gjort självmordsförsök, kan vara av värde i suicidriskbedömningar. När det gäller bakomliggande neurobiologiska mekanismer till suicidalt beteende har han på senare år fokuserat på ämnen som påverkar bland annat tillväxten och skyddet av nervceller, ämnen som kan påverka hur en individ svarar på depressionsbehandling.

Han har aktivt verkat för att omsätta sin forskning i förebyggande insatser, speciellt inom psykiatri.

Jussi Jokinen är född 1965 i Riihimäki, Finland. Han avlade läkar-examen 1993 vid Helsingfors universitet och blev legitimerad läkare 1994. Han fortsatte sin ST-utbildning i psykiatri på Psykiatricentrum Karolinska och blev specialistläkare i psykiatri 2001. Jussi Jokinen disputerade 2007 vid Karolinska Institutet med en avhandling om biologisk sårbarhet för självmord med speciellt fokus på serotoninssystemet och kroppens stressreglering. Sedan 2009 har han haft Vetenskapsrådets rådsforskartjänst vid institutionen för klinisk neurovetenskap, Karolinska Institutet. Jussi Jokinen blev docent i psykiatri 2012. De senaste fyra åren har han även varit studierektor för forskarskolor i klinisk psykiatri med fokus på att strukturera och stimulera den kliniska forskarutbildningen inom psykiatri.

Gauthier Lanot föddes i Nancy, Frankrike, 1965. Han studerade nationalekonomi och ekonometri vid universitetet i Strasbourg där han 1993 försvarade sin doktorsavhandling om arbetsutbudets bestämningsfaktorer och hur arbetsutbudet beror på skattesystemets utformning. Mellan 2006 och 2012 var han professor i nationalekonomi vid Keele University, Storbritannien. Han har dessutom forskat och undervisat i Frankrike och Danmark. År 2003 tog han tillsammans med R. Hartley (Manchester) emot Goodevedaljen för bästa artikel i Journal of Operational Research Society. Sedan 2013 är han ledamot i Rådgivande forskningsstyrelsen för det danska nationella centret för social forskning (SFI, Det nationale forskningscenter for velfærd). Han fungerade som biträdande redaktör för *Journal of Royal Statistical Society, serie A* 2010-2013.

Gauthier Lanot

PROFESSOR I NATIONALEKONOMI • 1 FEBRUARI 2014

Gauthier Lanot är en empiriskt inriktad forskare som huvudsakligen intresserar sig för det ekonomiska beteendet hos enskilda individer och hushåll. Sin forskning bygger han på data och moderna statistiska metoder. Bland annat har han modellerat hur olika skatte- och transfereringssystem påverkar vårt ekonomiska beteende på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Hans forskning bidrar därför till förståelsen av både arbetsmarknadsekonomi och offentlig ekonomi. Forskningen är viktig dels eftersom det finns ett behov av att beskriva de effekter offentliga interventioner har på individ och hushåll, dels också för att förbättra utformningen av de framtida skatte- och transfereringssystemen.

Lanots forskning kommer nu att riktas mot den svenska arbetsmarknaden, och i synnerhet på interaktioner mellan arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Det yttersta målet med denna forskning är att föreslå en ekonomisk politik som förbättrar hur de två marknaderna fungerar och samverkar.

Mäter
reaktioner på
ekonomiska
incitament

Christina Lindén föddes 1955 i Göteborg. Hon avlade läkarexamen vid Umeå universitet 1980, blev specialist i ögonsjukdomar 1987 och överläkare året därpå. Hon är lärare vid läkarutbildningen sedan 1989, fick medicinska fakultetens pedagogiska pris 1996 och Corpus pedagogiska pris 2000. 2002-2005 var hon ordförande i programkommittén för läkarutbildningen, och sedan 2010 är hon prefekt vid institutionen för klinisk vetenskap. Christina Lindén disputerade 1997 och blev docent 2003. Hon har forskningsanslag från KMA och Ögonfonden, samt är aktiv i ett EU-stött samarbetsprojekt kring bland annat glaukomforskning. Hon är sekreterare i Svenska glaukomklubben, har varit expert åt SBU och drivande i nationella riktlinjer för glaukomsjukvård. 2013 fick hon Margareta och Eric Modigs pris för sina forskningsinsatser.

Christina Lindén

PROFESSOR I OFTALMIATRIK • 12 NOVEMBER 2013

Grön starr, glaukom, skadar synnerven vilket gradvis ger försämrad syn. Det är den näst vanligaste orsaken till blindhet i världen och drabbar mer än fem procent av befolkningen över 75 år. Sjukdomsförloppet kan ofta bromsas om trycket i ögonen sänks.

Christina Lindéns forskning handlar om sjukdomens uppkomst, riskfaktorer och behandling. Hon har visat att befolkningen i Skellefteå har högst förekomst i världen av en riskfaktor - exfoliationen - och hur den påverkar utvecklingen av ögontrycket, vilket har praktisk betydelse för att kontrollera och ta hand om denna patientgrupp.

Christina Lindén har bidragit till att utveckla prostaglandinanaloger, hormonliknande ämnen som idag finns i världens mest använda läkemedel mot grön starr. Hennes forskning har lett till ny information om hur läkemedel i form av ögondroppar fungerar och tas upp i ögat. Hon har även deltagit i utvecklingen av en ny metod för att mäta tryck och andra biomekaniska egenskaper i ögat.

Christina Lindén leder även en stor behandlingsstudie för att ta reda på om tidig intensiv behandling är effektivare än konventionell för att förebygga synförlust och blindhet vid glaukom. Målet är att bidra till förbättrad diagnos och behandling av patienter med glaukom.

Sänker ögontrycket med ny kunskap

Torbjörn K. Nilsson föddes 1956 i Piteå. Han avlade läkarexamen i Umeå 1982, blev specialist i klinisk kemi 1987, docent 1991 och arbetade sedan som överläkare på klinisk-kemiska laboratoriet vid regionsjukhuset i Umeå 1991-1999. 2001-2013 var han adjungerad professor i biomedicin vid Örebro universitet, och i september 2013 återvände han till Umeå. Torbjörn K. Nilsson forskarutbildades i proteinbiokemi och enzymologi, och efter disputationen specialiserade han sig på koagulation och fibrinolys och undersökte hur de kan användas för att förutse blodproppssjukdomar. Han arbetar även med enkolsmetabolismen, bland annat aminosyrorna metionin och homocystein samt vitaminerna folat, kobalamin och betain, som anses ha betydelse vid demens och cancer.

Torbjörn K. Nilsson

PROFESSOR I KLINISK KEMI • 16 SEPTEMBER 2013

Torbjörn K. Nilsson forskar sedan tidigt 1980-tal på riskfaktorer för hjärtinfarkt och slaganfall, och sedan 2000 även på kopplingen mellan arvsanlag och näringsintag. Det gäller särskilt den så kallade enkolsmetabolismen där bland annat aminosyrorna metionin och homocystein och vitaminerna folat och betain ingår. Ungdomar med högre folatintag har bättre skolresultat, vilket kan innebära att folat spelar en roll i nervsystemets utveckling inte bara under fosterstadiet. Han har även studerat enkolsmetabolismens roll för epigenetiska förändringar vid cancer och missbildningar.

Torbjörn K. Nilsson visar i sin forskning att den positiva effekten av fysisk aktivitet mot ångest och depressiva drag är begränsad till de som har en viss ärftlig variant av enzymet COMT som påverkar aktiviteten i det autonoma nervsystemet.

Med kunskap om hur arvsanlag samspelar med omgivningsfaktorer som matens kvalitet, den psykosociala miljön och exempelvis graden av fysisk aktivitet, ökar möjligheterna att i framtiden skräddarsy behandlingar för varje patient och även kunna förklara varför vissa behandlingar inte fungerar på alla.

Studerar riskfaktorerens inverkan på hälsan

Mikael Sandlund är född 1956 i Gällivare. Han studerade på läkarutbildningen vid Karolinska Institutet och Umeå universitet och erhöll läkarexamen i Umeå 1982. Han fick läkarlegitimation 1985 och blev specialistläkare i socialmedicin och psykiatri 1993. Han disputerade 1998 och blev docent i psykiatri 2002 vid Umeå universitet. Mikael Sandlund är idag överläkare på psykiatriska kliniken inom beroendepsykiatri och psykiatrisk rehabilitering. Han är lektor i medicinsk etik/professionell utveckling på läkarprogrammet sedan 2007, och sedan 1999 chef för Socialpsykiatriskt kunskapscentrum i Västerbotten. Han har fungerat som expert på Socialdepartementet och Socialstyrelsen i samband med Psykiatriutredning 1995, Nationell psykiatrisamordning 2006 och Missbruksutredningen 2011.

Mikael Sandlund

PROFESSOR I PSYKIATRI • 1 JUNI 2014

Mikael Sandlunds forskning handlar om hur det är att leva i samhället med psykisk sjukdom och om effekterna av samhällsbase-
serade insatser för att förbättra delaktigheten för berörda. Det handlar bland annat om metoder för rehabilitering till arbete, att stödja barn till psykiskt sjuka föräldrar och stärkt fysisk hälsa hos personer med långvarig psykisk ohälsa.

Konsekvenserna av att ha eller ha haft en allvarigare psykisk sjukdom är flera och dessvärre spelar negativa attityder och obefogad rädsla hos många samhällsmedborgare, myndigheter, arbetsgivare med flera en stor roll. Resultatet blir en önskan om social distans - man vill hålla avstånd till människor man tycker är avvikande. Det uppstår en "vi-och-dom-situation", man brukar tala om stigma. Stigmat förenat med psykisk sjukdom försvann tyvärr inte i och med att mentalsjukhusen stängdes.

Mikaels forskning om psykosociala insatser och hur stigmat av psykisk sjukdom kan bli mindre, bidrar till att öka möjligheterna för en utsatt grupp människor att bli mer delaktiga och bidra-
gande i samhället.

Psykiatri
i samhället

Marcus Schmitt-Egenolf

PROFESSOR I DERMATOLOGI OCH VENEREOLOGI • 1 FEBRUARI 2014

Vården
återtar ledar-
rollen i den
medicinska
utvecklingen

Hur påverkar psoriasis en patients liv? Får patienter optimal behandling? Ges sjukvård på samma villkor i hela landet? Drabbas kvinnor och män på samma sätt? För att kunna besvara dessa och liknande frågor har Marcus Schmitt-Egenolf lett uppbyggandet av ett nationellt kvalitetsregister för psoriasis, PsoReg, som följer de svårast drabbade psoriasispatienterna.

Marcus Schmitt-Egenolf anser att kliniska studier måste kompletteras med studier från kvalitetsregister, eftersom det bara är sådana register som kan ge en samlad bild av förhållandena i det verkliga livet. Informationen i kvalitetsregister tas fram och används i vården för att utveckla kvaliteten på den vård som ges. Genom att använda registren i forskning får vården en större roll även i den medicinska utvecklingen och kan bidra till att Sverige kan återfå sin höga position internationellt inom den medicinska utvecklingen. Marcus Schmitt-Egenolf är även initiativtagare till ett registercentrum i Norrland, Registercentrum norr, och har tillsammans med en italiensk kollega etablerat ett internationellt psoriasisregister.

Marcus Schmitt-Egenolf studerar även den farligaste formen av hudcancer, melanom, och är expertrådgivare för patientföreningarna för psoriasis och melanom.

Marcus Schmitt-Egenolf föddes 1966 i Wiesbaden, Tyskland. Han började sin forskning om psoriasis under sina medicinstudier i Frankfurt, Wien, Kiel och Edmonton. 1993 avslutade han studierna, försvarade sin medicinska doktorsavhandling och fick ett internationellt postdoc-stipendiat från DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft). Efter sin postdoc på dermatologiska avdelningen vid universitet Wien, arbetade han 1995-1999 på Charité i Berlin där han 1998 avslutade sin specialistutbildning i dermatovenereologi. 1999 flyttade han till Trondheim där han arbetade som universitetslärare och tog ut en filosofie doktorsexamen 2001. Sedan 2002 verkar Marcus Schmitt-Egenolf som lärare för dermatovenereologi i Umeå. Han blev docent 2007. 2013 utsågs han som den första läkaren vid Umeå universitet till meriterad lärare.

Pelle Snickars är född 1971 i Stockholm. 2001 disputerade Snickars i filmvetenskap med sin avhandling *Svensk film och visuell masskultur 1900* efter att ha forskarutbildats vid Stockholms universitet och ett antal tyska lärosäten. 2005 tillträdde han en tjänst som forskningschef vid Statens ljud- och bildarkiv, och kom därefter att tillbringa 9 år som chef och medieforskare inom ABM-sektorn. Bland annat ägnade sig Snickars åt byggnation av humanistisk infrastruktur inom ett flertal europeiska digitala kulturarvsprojekt med audiovisuella förtecken. 2009 blev Snickars docent och utsågs samma år till forskningschef på Kungliga biblioteket. Snickars har tilldelats europeiska forskningsmedel och driver just nu tre större forskningsprojekt: strömmande medier och kulturarv, filmarkivet.se samt digitaliserad äldre dagspress.

Pelle Snickars

PROFESSOR I MEDIE- OCH KOMMUNIKATIONSVETENSKAP MED INRIKTNING MOT DIGITAL HUMANIORA • 1 JANUARI 2014

Pelle Snickars är som forskare intresserad av mediesamhällets samtid - och historia. Han bedriver en bred humanistisk forskning i skärningspunkten mellan kulturhistorisk medieforskning, kulturarv och digitala medier och är också verksam som flitig mediedebattör utanför akademien. Humaniora är nämligen inte bara en vetenskap utan också del av det kulturella och offentliga samtalet. Under snart 15 år har han bland annat medverkat regelbundet i *Svenska Dagbladet* och är även en ofta anlitad föreläsare och expert i olika mediesammanhang.

Han har publicerat ett femtontal böcker, framför allt forskningsantologier i bokserien *Mediehistoriskt arkiv* som han byggt upp och tidigare även var vetenskaplig redaktör för. Några av Snickars mer omtalade titlar är *The YouTube Reader* (2009), *Efter The Pirate Bay* (2010) och *Citizen Schein* (2010). I år utkom hans bok, *Digitalism: När allting är internet* på Volante förlag.

Kulturhistoria,
kulturarv
och digitala
medier

Pristagare

Anders Blomberg

MARGARETA OCH ERIC MODIGS PRIS 2014

Luftföroren-
ingar och
KOL –
allvarliga hot
mot folkhälsan

Anders Blomberg studerar de bakomliggande mekanismer som gör luftföroreningar farliga för hjärta, kärl och luftvägar. Blomberg vill förstå mekanismerna bakom luftföroreningars skadliga effekter, uttröna vilka beståndsdelar i föroreningarna som är farligast och om effektivare avgasrening eller nyare biobränslen kan förebygga negativa hälsoeffekter. T.ex. har hans forskning visat att dieseldavgaser påverkar blodkärlens och blodplättarnas funktion negativt samt försämrar blodets förmåga att lösa blodproppar. För att minska skadliga effekter krävs mer kunskap om varför luftföroreningar skadar hjärta och lungor.

Tobaksrök är en annan typ av luftförorening som i västvärlden är starkt kopplad till folksjukdomen kroniskt obstruktiv lungsjukdom, KOL. KOL ökar i frekvens och som orsak till för tidig död, men det är ännu okänt varför bara vissa rökare utvecklar KOL och varför sjukdomsbilden ser olika ut hos olika individer. Blomberg avser att mer ingående studera skillnader i luftvägarnas inflammationsmönster och skyddsmekanismer mellan de rökare som utvecklar KOL och de som inte gör det. Denna kunskap kan på sikt ge nya behandlingsmöjligheter.

Margareta och Eric Modigs pris instiftades av Kungl. Skytteanska samfundet år 1998 efter en donation av konsul Eric Modig och dennes hustru Margareta Modig, Umeå. Enligt donatorernas önskan ska priset utdelas till en skicklig forskare eller forskargrupp för att stödja och uppmuntra forskning inom företrädesvis ögats, hjärtats och lungans områden.

Anders Blomberg föddes 1961 i Hedemora. Efter läkarstudier vid Uppsala universitet blev han 1988 legitimerad läkare, och överläkare vid Norrlands universitetssjukhus 1997 efter specialistutbildning i intermedicin och lungsjukdomar. Blomberg disputerade 1998 på en avhandling om luftföroreningars effekter i luftvägarna, blev 2004 docent och 2011 professor i lungmedicin. Blomberg var 2008-2010 innehavare av Lars Werkös högre forskartjänst från Hjärt-Lungfonden och erhöll 2012 Sandberg National Award for Translational Lung Research. Under 2012-2014 var Blomberg medlem i fakultetsnämnden, vice ordförande i forskningsnämnden och ordförande i forskarutbildningsutskottet vid medicinska fakulteten, Umeå universitet. Sedan 2013 är han vetenskaplig sekreterare i Svensk lungmedicinsk förening, SLMF.

Helena Edlund föddes 1960 och växte upp i Boden. Hon disputerade 1991 i mikrobiologi och blev professor i molekylär utvecklingsbiologi 2000. 2001-2008 var hon Visting Professor vid Diabetes Research Institute, University of Miami. Helena har belönats med en rad priser som exempelvis Eppendorf Young Investigator Award 1997 och Göran Gustafssons pris 2001.

Thomas Edlund föddes 1951 i Björna. Han disputerade i mikrobiologi 1980 och utnämndes 1988 till professor i molekylär genetik. Thomas har fått många pris, bl.a. Göran Gustafssons pris i molekylär biologi 1992 och Anders Jahres pris för medicinsk forskning 2007.

Helena och Thomas är medlemmar av EMBO och Kungliga vetenskapsakademien och har tagit emot forskningsanslag från både nationella och internationella organ. De har båda varit vetenskapliga rådgivare till bioteknikföretag i USA.

Helena och Thomas Edlund

BALTICS SAMVERKANSPRIS MED ENTREPRENÖRSKAPSINRIKTNING 2014

Helena och Tomas Edlund är båda internationellt ledande inom sina forskningsområden och de har genom skapandet av flera olika företag omvandlat sina forskningsresultat till kommersiell nytta. Bland annat har Thomas Edlund varit delaktig i grundandet av flera företag som t.ex. bioteknikföretaget Symbicom 1985 och Uman Genomics 2000.

År 2001 var Helena och Thomas Edlund med och bildade företaget Betagenon AB som utvecklar nya läkemedel för att behandla typ 2 diabetes och andra sjukdomar kopplade till övervikt och stillasittande. Under Thomas ledning har företaget tagit fram en unik läkemedelskandidat som aktiverar AMPK, ett viktigt enzym som anses stå för de många goda effekterna på kroppen av träning och reducerat kaloriintag. Identifieringen av kandidatsubstansen bygger till viss del på Helenas grundforskning inom det metabola området, som fokuserats på de cellulära mekanismer som styr funktionen av de insulinproducerande beta-cellerna och därmed bidrar till utveckling av typ 2 diabetes. Forskningen har lett till banbrytande, internationellt uppmärksammade upptäckter rörande dessa mekanismer. Under året påbörjades tester av substansen i människa, med mål att utveckla ett nytt läkemedel för att förhindra eller bota diabetes och andra sjukdomar orsakade av vår västerländska livsstil.

Baltics samverkanspris med entreprenörskapsinriktning utdelas till en vid Umeå universitet verksam lärare eller forskare som under det gångna året gjort värdefulla insatser inom ramen för samverkansuppgiften, i synnerhet när det gäller uppgiften att nyttiggöra forskningsresultat.

Läkemedel
mot folk-
sjukdomar
orsakade av
övervikt och
stillasittande

Lennart Elmevik

STIFTELSEN SPRÅK OCH KULTURS PRIS 2014

Lennart Elmeviks omfattande vetenskapliga produktion inbegriper grenar av nordistiken som också är väsentliga för området språk och kultur, nämligen etymologi, namnforskning, ljudhistoria, dialektologi och runologi. Hans stora insatser som ortnamnsforskare har förutom värdefulla tolkningar av en lång rad ibland svårtydda namn även gällt härledningen av omdebatterade suffix, t.ex. *lösa*, *tuna*, *vin* samt gårds-, by- och häradsnamn. På senare år har han även arbetat med sakrala (kultiska) ortnamn och har här bl.a. klarlagt förekomsten av nordiska gudanamn.

Inom runologi ska ett intressant arbete nämnas om den omdiskuterade urnordiska inskriften på Möjbrostenen i Uppland. Ett annat forskningsområde omfattar kontakten mellan lågtyska och skandinaviska språk. Hans analys av lågtyska lån i svenska dialekter är dessutom viktig för dialektologin.

Lennart Elmeviks skrifter är stimulerande läsning och en källa till fortsatta undersökningar. De erbjuder därutöver ett inspirerande empiriskt material, som kan ge underlag för forskarstudier, inte minst om sambandet mellan språk och kultur.

Forskningscentret Språk och kultur har erhållit en donation på 500 000 kronor av en anonym givare. Medlen förvaltas av en stiftelse med namnet Språk och kultur. Enligt stiftelseurkunden ska en del av avkastningen användas till ett pris "för framstående forskning av tvärvetenskaplig karaktär som omfattar områdena språk och kultur".

Ord- och
namnforskning
kastar ljus över
gammal kultur

Lennart Elmevik är född 1936 i Västerås. 1967 disputerade han i nordiska språk vid Uppsala universitet. 1974–1980 innehade han Makarna Heckschers professur i nordiska språk vid Stockholms universitet och 1981 blev han professor i samma ämne vid Uppsala universitet. Han är sedan 2005 preses i Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur och har invalts som arbetande ledamot i ytterligare fyra svenska och två norska akademier. Han har varit utgivare och medutgivare av vetenskapliga tidskrifter samt medverkat i det paneuropeiska dialektgeografiska projektet *Atlas Linguarum Europae*, även som ledare av den svenska kommittén. Vid flera tillfällen har han belönats för sin forskning, bl.a. med Svenska Akademiens stora språkforskarpris år 2010.

Amel Gritli-Linde är född 1959 och utbildade sig till tandläkare vid Université de Monastir. Hon fortsatte sina studier i Paris, då med en mer basal biomedicinsk inriktning, vilket ledde till ett Diplôme d'Études Approfondies. Efter några år som gästforskare vid Odontologiska fakulteten i Göteborg disputerade hon 1995 för ett Doctorat d'Université vid Université Paris Descartes. Hon har där efter varit innehavare av olika forskartjänster vid Medicinska forskningsrådet och Vetenskapsrådet och är nu docent och forskare vid Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet. När universitetet 2010 utvärderade sin forskning med hjälp av internationella bedömare, var Amel Gritli-Lindes grupp en av totalt fyra som bedömdes som "outstanding". Hennes forskning stöds sedan flera år av Vetenskapsrådet.

Amel Gritli-Linde

SVEN OCH MAUD THURÉUS PRIS 2014

En tredjedel av alla medfödda missbildningar drabbar ansikte och munhåla, och utvecklingsdefekter kan uppstå även efter födseln. Exempel är läpp-käk-gomspalt, avsaknad av en eller flera tänder samt mineralisationsstörningar i tandemaljen. Bakomliggande orsaker och mekanismer är i de flesta fall oklara. Amel Gritli-Linde ägnar sig i sin forskning åt att studera sådana mekanismer: hur celler och andra vävnadskomponenter signalerar till varandra i olika vävnader och vid olika tidpunkter under utvecklingen, samt hur de därmed styr bildandet av olika komplicerade vävnadsstrukturer. Hur fungerar det normalt, och vad blir resultatet när en viss komponent störs?

Tänder är speciella med sina olika förkalkade vävnader och varierande men väldefinierade former, och Amel Gritli-Linde undersöker bl.a. signalmekanismer som är av betydelse för tandutvecklingen. Hon arbetar också med mekanismer som styr gommens och tungans bildande. Fokus ligger främst på betydelsen av signalsystem som Hedgehog, BMP och Wnt. Dessa studier är av betydelse också för utvecklingen av många andra organ i kroppen, då samma signalsystem är aktiva där.

Sven Thuréus, medicine och odontologie hedersdoktor, leg. läkare och leg. tandläkare, och hans hustru Maud donerade den 2 november 1987 medel till den odontologiska fakulteten vid Umeå universitet för bildandet av en fond benämnd Thuréus fond för odontologisk och stomatologisk forskning jämte plastikkirurgi. Fondens ändamål är att främja forskningen inom tändernas, käkarnas och munhållans område i vid bemärkelse.

Utvecklings-
biologi är
fundamentalt

Yngve Gustafson

WAJLIT OCH ERIC FORSGRENS PRIS TILL FRAMSTÅENDE ALZHEIMERFORSKARE 2014

Alzheimers sjukdom är den vanligaste av över hundra olika sjukdomar som kan orsaka demens. Akuta förvirringstillstånd och depressioner hos gamla människor förefaller vara stora riskfaktorer för utvecklingen av demenssjukdomar. Människor med demenssjukdomar drabbas dessutom av många olika komplikationer som kan påskynda demensutvecklingen.

Drivkraften i Yngve Gustafsons forskning har varit de obesvarade kliniska problem som han mötte i sitt arbete som läkare inom akutsjukvården och med demensutredningar på Umedalens sjukhus. Att förstå bakomliggande och utlösande orsaker till förvirringstillstånd hos akut sjuka äldre och att pröva olika metoder för att förebygga och behandla har resulterat i flera forskningsprojekt. I det tvärvetenskapliga GERDA-projektet studeras det goda åldrandet men även hoten, där depressioner och demenssjukdomar överskuggar alla andra sjukdomar. Forskningen har inriktats mot att förstå orsaksmekanismer bakom depressions- och demensutveckling, och resultaten har legat till grund för flera projekt för att förbättra akutsjukvården och omsorgen för människor med demenssjukdomar.

Wajilit och Eric Forsgrens pris till framstående Alzheimerforskare tilldelas den forskare verksam vid svenskt lärosäte som bedöms ha svarat för särskilt framstående insatser när det gäller forskning om Alzheimers sjukdom.

Förbättrar vården för människor med demenssjukdomar

Yngve Gustafson föddes 1949 i Göteborg och flyttade till Umeå där han avlade sin läkarexamen 1977. Han blev specialist i geriatrik 1985 och invärtesmedicin 1986, disputerade 1991 och blev docent i geriatrik 1996. Han har sedan 1992 arbetat som universitetslektor och överläkare och utnämndes år 2001 till professor i geriatrik. Gustafson har haft expertuppdrag för EU-kommissionen, är vetenskapligt råd för Socialstyrelsen och har uppdrag bl.a. för Läkarförbundet, Läkar-sällskapet, Demensförbundet och flera kyrkliga uppdrag. Gustafson har varit handledare för 26 doktorander och fick 1996 läkarstudenternas pris för bästa lärare, doctori Optimo. 2008 fick han Sohlbergs stora nordiska pris för Gerontologisk forskning. År 2011 framröstades Gustafson till Årets Västerbottning och 2014 till Årets senior.

Katarina Hamberg föddes 1952 i Docksta, Ångermanland. Hon tog läkarexamen i Umeå 1978 och är specialist i allmänmedicin. Hon påbörjade sin forskning parallellt med arbetet som distriktsläkare på Mariehems hälsocentral och disputerade 1998. Avhandlingen handlade om villkoren i sjukvården för kvinnor med värk, och hon har sedan fortsatt forska och undervisa om patientbemötande, genus- och jämlikhetsfrågor i medicinskt arbete. Hon blev universitetslektor 2001, docent 2004 och professor 2010. Katarina Hamberg har varit drivande för att införa genusperspektiv i den medicinska fakultetens grund- och forskarutbildningar. Hon är en av forskningsledarna i Umeås starka forskningsmiljö Genusstudier och knuten till universitetet i Tromsø för att bistå i hälsofakultetens utveckling av genusforskning.

Katarina Hamberg

GÖREL BOHLINS PRIS FÖR FRAMSTÅENDE GENUSFORSKNING 2014

Katarina Hambergs forskning fokuserar på bemötande, genus och lika villkor i sjukvård och läkarutbildning. Doktorsavhandlingen visade att kvinnor med värk känner sig förbisedda och negligerade i sjukvården och i senare studier påvisades att läkare av båda könen oreflekterat särbehandlar män och kvinnor.

För att förstå hur särbehandlingen uppstår har Katarina Hamberg undersökt hur värderingar och föreställningar om kön påverkar läkares och studenters tolkningar av patienters besvär och hur detta kan leda till ojämlik vård. I ett pågående projekt om varför så få kvinnor med Parkinsons sjukdom får avancerad neurokirurgisk behandling framkom flera samverkande orsaker. Samtidigt som kvinnor som vill opereras har svårare än män att få gehör hos läkaren, verkar rädsla för operation vara vanligare bland kvinnor.

Katarina Hamberg har även forskat om implementeringen av genus i undervisning och om studenters och lärares attityder till denna undervisning. Sammantaget visar forskningen att synen på genus i medicinen fortfarande är ambivalent - samtidigt som genusaspekter sägs vara viktiga, har genus låg status och får ge plats för annat när det verkligen gäller.

Görel Bohlins pris för framstående genusforskning ska ges till en vid Umeå universitet verksam lärare/forskare som gjort värdefulla vetenskapliga eller andra insatser inom området för genusstudier.

Bemötande, genus och lika villkor

Nawi Ng

ERIC K. FERNSTRÖMS PRIS 2014

Kroniska sjukdomar i låg- och medelinkomstländer

Nawi Ng är en ledande forskare inom epidemiologi och global hälsa, och fokuserar sin forskning mot kroniska sjukdomar i låg- och medelinkomstländer. Nawi Ng har särskilt analyserat riskfaktorer såsom rökning, fysisk inaktivitet, högt blodtryck och fetma, och har då sökt förklaringsmönster bakom dagens epidemi av hjärt-kärlsjukdomar i fattiga länder. Han kombinerar sin epidemiologiska forskning med en stark ambition att utveckla och utvärdera förebyggande insatser.

Genom sin forskning har han även bidragit till utvecklingen av ett fältlaboratorium för studier av kroniska sjukdomar i Indonesien, och han samarbetar med flera liknande institutioner i Asien och Afrika inom det internationella nätverket INDEPTH. Han bedriver också forskning om hälsa och välbefinnande hos äldre vuxna i Afrika och Asien, liksom i Sverige. Han leder forskningstemat den epidemiologiska transitionen vid Umeå Centre for Global Health Research.

Skeppsredare Eric K. Fernströms stiftelse för främjande av vetenskaplig medicinsk forskning instiftades år 1978. Dels utdelas Eric K. Fernströms stora nordiska pris, dels Eric K. Fernströms pris till yngre, särskilt lovande och framgångsrika forskare. Det sistnämnda priset utdelas varje år till pristagare från var och en av de sex medicinska fakulteterna i landet.

Nawi Ng föddes 1974 i Indonesien. Han utbildade sig vid Gadjah Mada University, Yogyakarta Indonesia och arbetade där 1999–2007 som universitetslektor och forskare. År 2006 disputerade han i folkhälsovetenskap vid Umeå universitet med en avhandling om riskfaktorer för kroniska sjukdomar i Indonesien och flyttade 2007 till Sverige. Han blev docent i epidemiologi och global hälsa 2011 och arbetar nu som universitetslektor vid institutionen för folkhälsa och klinisk medicin. Nawi Ng har varit redaktör för flera temanummer i Open Access-tidskriften *Global Health Action*, för vilken han kommer att vara chefredaktör från 2015. Han är även handledare för flera internationella doktorander och postdoktorer på området och fungerar som mentor för unga forskare från låg- och medelinkomstländer.

Tomas Olsson

SWEDBANKS VETENSKAPLIGA PRIS TILL AMANDA OCH PER ALGOT MÅNGBERGS MINNE 2014

Tomas Olssons forskning har efter avhandlingsarbetet varit helt inriktat på sjukdomar i nervsystemet som till stor del beror på störningar i immunsystemet, främst multipel skleros (MS), men även myastenia gravis, Guillain-Barres syndrom, infektioner i nervsystemet och senast narkolepsi orsakad av vaccination mot influensavirus.

Forskningen bedrivs både kliniskt, på patienter, och experimentellt med användande av möss. Tomas Olsson har haft en central roll i bildandet av ett nationellt nätverk för klinisk MS-forskning och i utvecklandet av en databas där majoriteten av landets personer med MS ingår. Genom avel av försöksdjur har man identifierat gener av betydelse för neuroinflammation och har kunnat visa att de har betydelse för risken att utveckla MS.

Genom nya immunologiska behandlingsmetoder har prognosen för personer med MS dramatiskt förbättrats under det senaste decenniet och Tomas Olsson har haft en ledande roll i kliniska prövningar där effekterna visats. Genom sin forskning om narkolepsi orsakad av vaccination mot influensa, hoppas Tomas Olsson kunna bidra med kunskap som minskar risken för narkolepsi vid framtida vaccinationer.

Amanda och hennes make Per Algot Mångberg instiftade 1974 en fond. De föreskrev att "priset skall utdelas till en inom de nordiska länderna bosatt forskare, som gjort en synnerligen stor insats för främjande av de neurologiska, neurokirurgiska och oto-rhino-laryngologiska vetenskaperna".

Sjukdomar i nervsystemet, MS och narkolepsi

Martin Rosvall

NORDEAS VETENSKAPLIGA PRIS 2014

Kartlägger informationsrymden

Martin Rosvall fokuserar på samspelet mellan information, kommunikation och struktur i levande system. Oavsett om det handlar om värdepappershandel, smittspridning eller biologisk kommunikation är hans centrala frågeställning: Hur påverkar mönstret av hur saker samverkar deras funktion tillsammans?

För att kartlägga informationsflöden i stora nätverk har Martin tillsammans med kollegor utvecklat nya matematiska modeller och kraftfulla algoritmer. Med hjälp av dessa är det i dag möjligt att få ett grepp om strukturen i allt från spridningsmönstret vid influensa-utbrott och idéflödet mellan forskare till skenbart kaotisk handel av värdepapper och myllret av transaktioner mellan världens banker.

Martin arbetar med ett forskningsteam knutet till Federal Reserve i USA och Bank of England för att ta reda på vad som orsakade bankkrisen i september 2008 och med nya kartverktyg analysera hur lånestrukturen förändrades. Med den kunskapen kan vi i framtiden förhoppningsvis förutse och vidta åtgärder när en ny bankkris är under uppsegling. Martin drömmer om ett kartverktyg som gör det lika lätt att utforska informationsrymden som vi idag navigerar vår geografiska värld med t.ex. Google Earth.

Nordeas vetenskapliga pris delas ut till forskare som gjort framstående insatser för främjande av vetenskaplig forskning och utveckling inom framförallt samhällsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och/eller datavetenskapliga forskningsområden. Även andra forskningsområden kan vara aktuella om de bedöms ha relevans för bankverksamhet.

Martin Rosvall är född i Uppsala 1978 och växte upp i Sävar norr om Umeå. Han läste civilingenjörsprogrammet i teknisk fysik vid Umeå universitet. År 2003 började Martin doktorera vid Niels Bohr institutet i Köpenhamn och efter disputationen 2006 flyttade han till Seattle för en tvåårig postdokortjänst på biologiinstitutionen vid University of Washington. Sedan 2009 är Martin tillbaka i Umeå. 2011 blev han docent i teoretisk fysik och för närvarande är han biträdande lektor vid institutionen för fysik. Martin har också varit med och byggt upp verksamheten på IceLab, Integrated Science Lab, en tvärvetenskaplig och kreativ miljö vid Umeå universitet där nya idéer och koncept bollas mellan forskare inom bland annat fysik, matematik och ekologi. Martin är förnärvarande IceLabs föreståndare.

Ingeborg Waernbaum föddes 1972 i Luleå. Hon studerade statistik vid Umeå universitet och dispute-rade 2008 med en avhandling om val av kontrollvariabler i observationsstudier. Sedan 2011 är hon forskare vid institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) i Uppsala, och har under delar av åren 2010–2012 även varit gästforskare vid University of California Irvine. 2011 erhöll hon Umeå universitets Young Researchers Award samt ett forskningsanslag från Riksbankens Jubileumsfond. 2013 utsågs hon till docent i statistik och blev medlem i en internationell expertgrupp som arbetar med riktlinjer för statistiska analyser av kausala effekter. Hon ingår sedan 2009 i Svenska barndiabetesregistrets studiegrupp där hon bidrar med utvecklingen av anpassade statistiska metoder.

Ingeborg Waernbaum

KUNGL. SKYTTEANSKA SAMFUNDETS PRIS INOM SAMHÄLLSVETENSKAP 2014

Ingeborg Waernbaum forskar om hur man skattar kausala effekter av behandlingar i observationsstudier, dvs. studier där behandlingen inte har slumpats ut utan där individen själv har valt eller tilldelats behandlingen av andra. Begreppet behandling kan gälla t.ex. medicinska behandlingar men också andra åtgärder som en utbildning, en ny policy eller samhällselig åtgärd.

Ingeborg Waernbaums internationella forskningsområde utvecklar teori som bidrar till att svara på viktiga frågor som inte kan besvaras utan nya statistiska metoder för observationsstudier. Metoderna som utvecklas kan användas till att undersöka många betydelsefulla ämnen för både beslutsfattare och allmänhet. Det kan gälla exempelvis att skatta effekten av socialt stöd för en viss grupp eller andra ekonomiska och sociala åtgärder såsom ett program eller en policy för arbetssökande.

Ingeborg Waernbaum arbetar även med tvärvetenskapliga tillämpningar med svenska registerdata. Metoderna används i forskningssamarbeten med data från svenska befolkningsregister som kombineras med hälsoregister. Främst har metoderna tillämpats för att utvärdera riskfaktorer för och långsiktiga effekter av typ 1 diabetes hos barn.

Kungl. Skytteanska samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

Statistiska metoder för att skatta kausala effekter

Christina West

KUNGL. SKYTTEANSKA SAMFUNDETS PRIS INOM MEDICIN 2014

Allergier, astma och övervikt med dess följsjukdomar har ökat de senaste decennierna med konsekvenser för både individ och samhälle. Teorierna om vad som orsakar ökningen är många men det är otvetydigt att vår moderna livsstil påverkar. Dessa tillstånd grundläggs i barndomen och kvarstår ofta i vuxen ålder vilket gör det viktigt att identifiera tidiga riskfaktorer. Lika viktigt är det att hitta skyddsfaktorer.

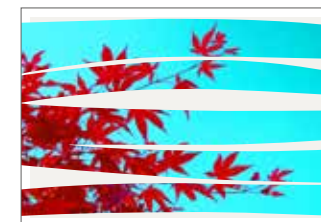
Tarmfloran kan ses som kroppens största organ, med 10 gånger fler bakterier i den vuxnes tarmar än det finns celler i kroppen. Bakterierna drar nytta av näringsämnen i kosten och i gengäld influerar de bl.a. kroppens immunförsvar och ämnesomsättning. Tarmfloras sammansättning och mångfald etableras tidigt i livet, moduleras av omgivningen och antas ha betydelse för risken att utveckla allergier och övervikt.

Christina Wests forskning fokuserar på hur tarmens tidiga bakteriesammansättning samt kost och kostfaktorer påverkar immunförsvar, ämnesomsättning och sjukdomsrisk. Målet är att hitta effektiva förebyggande strategier för att bromsa epidemin av livsstilssjukdomar. För att nå dit samverkar Christina West och hennes grupp i multidisciplinära, internationella nätverk.

Kungl. Skytteanska samfundet har instiftat priser till yngre forskare vid Umeå universitet för framstående insatser inom teknik/naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

Christina West föddes 1969 i Umeå. Hon avlade läkarexamen vid Umeå universitet 1996. Efter kombinerad doktorand- och ST-tjänstgöring disputerade hon 2008 med en avhandling om hälsosamma bakterier, immunförsvar och allergiutveckling. Året därpå blev hon specialist i barn- och ungdomsmedicin, följt av en postdoktorvistelse vid Childhood Allergy and Immunology Research group vid University of Western Australia. År 2011 erhöll hon ett av Umeå universitets karriärbidrag. Hon har flera förtroendeuppdrag och en central roll i nätverket International Inflammation (in-FLAME), Worldwide Universities Network. Sedan 2013 är hon subspecialist i barn- och ungdomsallergologi. Idag arbetar hon som lektor och överläkare vid enheten för pediatrik, Umeå universitet och Barn- och ungdomscentrum Västerbotten.

Umeå universitets rektorskedja är formgiven av guldsmeden Sigurd Persson. En del av guldkedjan symboliserar strömmarna i Ume- och Vindelälven. Detta har inspirerat till årshögtidens bildspråk.

Publikationen kan beställas från Enheten
för kommunikation och internationella
relationer, Umeå universitet.
Du kan också beställa den i alternativa format.
Dokumentet (i PDF-format) finns att ladda ner
från Umeå universitets webbplats
www.umu.se/hogtid/arkiv.
Postadress: 901 87 Umeå.
E-post: info@umu.se.
Telefon: 090-786 50 00. Telefax: 090-786 54 89.
Texttelefon: 090-786 59 00.

Sammanställd av Enheten för kommunikation
och internationella relationer, Umeå universitet,
september 2014.
Foto: Mattias Pettersson, Umeå universitet.
Produktion: Print & Media, Inhousebyrån, Umeå universitet.
Tryck: Edita Västra Aros AB, 2014.
ISSN 0280-6711

